

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tasavallan uuden presidentin vaalista.

Hallitusmuodon 23 §:n mukaan on tasavallan presidentti valittava aina kuudeksi vuodeksi, ja vaalin toimittavat sitä varten valitut valitsijamiehet, joiden tehtävä tasavallan presidentin vaalista 22 päivänä helmikuuta 1924 annetun lain 12 §:ssä on säädetty päättyväksi niin pian kuin valittu presidentti on astunut toimeensa. Jos tasavallan presidentille toimikauden kuluessa tulee pysyväinen este, on, hallitusmuodon 25 §:n mukaan, valittava niin pian kuin mahdollista uusi presidentti, joka astuu toimeensa heti vaalin jälkeen. Yleisen säännön mukaisesti siten valitun presidentin toimikausi kestää 1 päivään maaliskuuta kuudentena vuonna sen jälkeen kuin vaali on toimitettu, sitä vuotta lukuun ottamatta. Valitsijamiehet kesken toimikautta sattuvaa presidentin vaalia varten on, niiden valitsijamiesten valitsemisesta, jotka toimittavat tasavallan presidentin vaalin, 19 päivänä joulukuuta 1922 annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan, valittava kaikissa vaalipiireissä samaan aikaan, jonka valtioneuvosto määrää asetuskokoelmassa julkaistavalla päätöksellä, ja tasavallan presidentin vaalista 22 päivänä helmikuuta 1924 annetun lain 2 §:ssä on säädetty, että valtioneuvosto samaten silloin määrää myöskin vaalipäivän tasavallan presidentin vaalia varten.

Valitsijamiesten vaalia, jossa edellämäinitun, 19 päivänä joulukuuta 1922 annetun lain mukaan on, eräin poikkeuksin, menettävä niinkuin edustajan vaaleissa, ei nykyään voida toimittaa voimassa olevain säännösten mukaan Viipurin läänin länti-

sessä ja itäisessä vaalipiirissä, koska suuri osa niiden aluetta on 1940 vuoden rauhan-teossa Suomesta erotettu ja siellä asunut väestö on, vaikka vielä täksi vuodeksi entisiin kotikuntiin hengillekirjoitettuna, siirtynyt hajalleen ympäri Suomen. Tämän johdosta on vaalilainsäädännön muuttaminen käynyt välttämättömäksi. Mutta siihen ja uusien säännösten soveltamiseen, niinkuin vaalipiirien määräämiseen, valittavain jakoon vaalipiirien kesken, keskustakuntain kokouspaikkain määräämiseen, vaaliluetteloiden valmistamiseen ja itse vaalin toimittamiseen, ei voida ryhtyä, ennen kuin luovutetulta alueelta siirtynyt väestö on pysyväisesti asettunut muualle sekä sinne hengillekirjoitettu. Mainittujen olojen ja lainsäädännön uudelleen järjestäminen voineekin ehtiä siihen tasavallan presidentin vaaliin, joka säännönmukaisen kuusivuotiskauden loppuun mennessä tulisi toimitettavaksi vuonna 1943.

Kun tasavallan nykyinen presidentti häntä kohdanneen pitkäaikaisen sairauden vuoksi on pysyväisesti estynyt hoitamasta tehtäviään, on kuitenkin uusi tasavallan presidentti mahdollisimman pian valittava.

Uuden presidentin valitseminen on, kun valitsijamiehiä ei nykyään voida valita säännönmukaisesti, Hallituksen mielestä tällä kertaa järjestettävä siten, että sen suorittavat viimeksi toimitetussa vaalissa valitut valitsijamiehet. Koska sellainen menettely merkitsee poikkeamista hallitusmuodossa säädetystä tasavallan presidentin valitsemisjärjestyksestä, on siitä säädettävä lailla, joka on käsiteltävä siinä järjestyk-

sessä, kuin perustuslain muuttamisesta on voimassa. Kun vaalia ei suoriteta säännömukaisella tavalla, ehdotetaan, että valitun presidentin toimikausi kestäisi vain nykyisen presidentin toimikaudesta jäljellä olevan ajan.

Edellisen presidentinvaalin toimittaneita valitsijamiehiä on sen jälkeen voinut kuolla tai valitsijamiehensija muun syyn tähden taikka keskuslautakunnan tietoon tulleen laillisen esteen vuoksi joutua avoimeksi. Sentähden on vaalipiirien keskuslautakuntien 15 ja 16 päivänä tammikuuta 1937 toimitetun vaalin tulosten perusteella annettava uudet valtakirjat valitsijamiehille, ottamalla huomioon nämä muutokset. Valtakirjain muodon vahvistaminen voidaan jättää valtioneuvoston tehtäväksi.

Sen johdosta että edustajanvaaleista annetun lain muuttamisesta 31 päivänä toukokuuta 1938 annetun lain nojalla Oulun läänin eteläisen ja pohjoisen vaalipiirin

sekä Lapin vaalipiirin sijaan ovat tulleet Oulun läänin ja Lapin läänin vaalipiirit, tulisi viimeksi mainittujen vaalipiirien nykyisten keskuslautakuntien toimia vastavasti Oulun läänin entisen eteläisen vaalipiirin sekä entisten Oulun läänin pohjoisen ja Lapin vaalipiirien osalta. Kun viimeksi toimitetun valitsijamiesvaalin asiakirjoja ei Viipurin läänin vaalipiireistä ole käytettävissä, ehdotetaan säädettäväksi, että valitsijamiehet voidaan niiden osalta määrätä muunkin saatavissa olevan luotettavan selvityksen kuin virallisten asiakirjojen perusteella.

Muissa kohdin tulisi uuden presidentin valitseminen toimitettavaksi säännönmukaista menettelyä noudattaen. Tarkempien määräyksien antaminen lain soveltamisesta ehdotetaan valtioneuvoston tehtäväksi.

Sen mukaisesti kuin edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

tasavallan uuden presidentin vaalista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Koska tasavallan presidentti on häntä kohdanneen sairauden takia pysyväisesti estynyt tehtäviään hoitamasta, on uusi presidentti valittava. Vaalin toimittavat ne valitsijamiehet, jotka 15 ja 16 päivänä tammikuuta 1937 on valittu toimittamaan tasavallan presidentin vaali. Näin valitun presidentin toimikausi kestää sen ajan, mikä nykyisen presidentin toimikaudesta on jäljellä.

2 §.

Niiden valitsijamiesten valitsemisesta, jotka toimittavat tasavallan presidentin vaalin, 19 päivänä joulukuuta 1922 anne-

tun lain säännöksiä soveltaen tulee vaalipiirien keskuslautakuntien 15 ja 16 päivänä tammikuuta 1937 toimitetun vaalin tulosten perusteella antaa silloin valituille valitsijamiehille tai, milloin valitun valitsijamiehen sija on kuoleman tai muun syyn taikka keskuslautakunnan tietoon tulleen laillisen esteen vuoksi joutunut avoimeksi, sille, joka sanotun lain mukaan on astuva poistuneen tilalle, valtioneuvoston vahvistettavaan muotoon laaditut valtakirjat uuden presidentin vaalin toimittamista varten.

Keskuslautakuntana Oulun läänin entisen eteläisen vaalipiirin osalta toimii Ou-

lun läänin vaalipiirin keskuslautakunta sekä entisten Oulun läänin pohjoisen ja Lapin vaalipiirien osalta Lapin läänin vaalipiirin keskuslautakunta.

Viipurin läänin itäisen ja läntisen vaalipiirin osalta voidaan valtakirjat valitsijamiehille antaa muidenkin saatavissa olevien luotettavien tietojen kuin valitsijamiesten vaalia koskevien virallisten asiakirjojen perusteella.

3 §.

Mikäli edellä tässä laissa ei ole toisin säädetty, noudatetaan 1 §:ssä mainitusta vaalista soveltuvin kohdin, mitä presidentinvaalista on säädetty.

4 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain soveltamisesta antaa valtioneuvosto.

Helsingissä 28 päivänä marraskuuta 1940.

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa:

Pääministeri RISTO RYTI.

Oikeusministeri *Oskari Lehtonen.*

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 86 hallituksen esityksen johdosta laiksi tasavallan
uuden presidentin vaalista.**

Eduskunta on pöytäkirjanottein tältä 29 päivältä marraskuuta 1940 perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi lähettänyt hallituksen esityksen N:o 151 eduskunnalle laiksi tasavallan uuden presidentin vaalista. Kuultuaan asiantuntijana lainvalmistelukunnan nuorempaa jäsentä Paavo Kastaria perustuslakivaliokunta esittää asiassa seuraavaa.

Kun tasavallan nykyinen presidentti on valtioneuvostolle jättämässään kirjelmässä kuluvan marraskuun 27 päivältä ilmoittanut, että hän pitkäaikaisen sairauden vuoksi on pysyväisesti estynyt hoitamasta tehtäviään, on ryhdyttävä toimenpiteisiin uuden presidentin valitsemiseksi. Valitsijamiesvaalia ei nykyisissä oloissa voida sodan ja rauhansopimuksen yhteydessä tapahtuneiden väestönsiirtojen vuoksi suorittaa riittävän nopeasti, jonka vuoksi tasavallan presidentin valitseminen siksi ajaksi, mikä nykyisen presidentin toimikaudesta on jäljellä, on hallituksen esitykseen sisältyvässä

lakiehdotuksessa ehdotettu uskottavaksi niille valitsijamiehille, jotka on 15 ja 16 päivänä tammikuuta 1937 valittu toimittamaan tasavallan presidentin vaali. Lakiehdotus sisältää vielä säännöksiä valtakirjojen antamisesta valitsijamiehille ja oikeuttaa valtioneuvoston antamaan tarkempia määräyksiä lain soveltamisesta.

Valiokunta, joka hallituksen esityksen perustelujen nojalla on tullut vakuuttuneeksi ehdotetun lain tarpeellisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta, puoltaa esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä. Jotta kuitenkin kävisi selväksi, että kyseessä on ainoastaan nyt esillä olevaa tapaista varten laadittu laki, on valiokunta selventänyt 1 §:n sanontaa.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Laki

tasavallan uuden presidentin vaalista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Koska tasavallan *nykyinen* presidentti on häntä kohdanneen sairauden takia pysyväisesti estynyt tehtäviään hoitamasta,

on uusi presidentti valittava. Vaalin toimittavat ne valitsijamiehet, jotka 15 ja 16 päivänä tammikuuta 1937 on valittu toimittamaan tasavallan presidentin vaali.

Näin valitun presidentin toimikausi kestää sen ajan, mikä nykyisen presidentin toimikaudesta on jäljellä.

2—4 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 1940.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat otaneet osaa puheenjohtaja Kekkonen, varapuheenjohtaja Lumme, varsinaiset jäsenet Estlander, Kirra, Lonkainen, Määttä, Möt-

tönen, Pitkänen, Tervo, Toivonen, Tuurna, Wiik ja Österholm sekä varajäsenet Kivisalo ja Kulovaara.

Vastalauseita.

I.

Jotta presidentin vaali voitaisiin toimittaa asianmukaisella vakavuudella ja tarvittavalla huolellisuudella ja jotta valittu saisi hallitusmuodon tarkoittaman riippumattoman aseman ja omaisi valtioelämässä sellaisen vaikutusvallan, jonka hallitusmuoto tarkoittaa hänelle taata, on vaali toimitettava kuuden vuoden ajaksi. Hallitusmuoto korostaakin nimenomaan 23 §:ssään, että

presidentti on aina valittava kuudeksi vuodeksi. Jos tätä säännöstä noudatetaan, vältetään myös tekemästä voimassaolevasta perustuslaista suurempia poikkeuksia, kuin välttämätöntä on.

Ehdotamme senvuoksi,

että lakiehdotuksen 1 §:n viimeinen lause jätetään pois.

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 1940.

Ernst Estlander.

John Österholm.

II.

Presidentin valitsijamiehet ovat luonteeltaan tilapäinen laitos, joka lakkaa olemasta kun se on tehtävänsä suorittanut. En voi sentähden pitää asianmukaisena, että tämä laitos, kerran hajaannuttuaan, herätetään taas eloon valtiotekojä suorittamaan, ja saattaisi tämä olla käytännöllisestikin vähemmän sopivaa silloin, kun sen kokoonpanossa on tapahtunut huomattavia muutoksia. Sitä vastoin tuntuu monessa suhteessa edulliselta sellainen järjestely, että tasavallan presidentti valittaisiin eduskunnan päätöksellä, mikä järjestely onkin koko itsenäisyytemme ajan nauttinut laa-

joissa eduskuntapiireissä kannatusta. Tätä tarkoitettava muutos hallitusmuotoon olisi nopeasti aikaansaataavissa ja saattaisi mielestäni vastaisuudenkin varalle asiat oikealle tolalle. Ehdotan sen vuoksi,

että hallituksen esitys hylättäisiin,
ja,

että Eduskunta kehoittaisi hallitusta antamaan ensi tilassa esityksen sellaisista lainmuutoksista, että tästä lähtien eduskunta toimittaisi tasavallan presidentin vaalin.

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 1940.

K. H. Wiik.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 133 hallituksen esityksen johdosta laiksi tasavallan uuden presidentin vaalista.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään yllämainitun asian, päättänyt yhtyä kannattamaan lakiehdotusta perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 86 siihen ehdotetuista muutoksista ja saa siis kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi puheenaolevan lakiehdotuksen perustus-

lakivaliokunnan mietinnön mukaisena.

Samalla suuri valiokunta puolestaan ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi käsitellä asian valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa määrättyllä tavalla.

Helsingissä marraskuun 30 päivänä 1940.

**Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen
laiksi tasavallan uuden presidentin vaalista.**

Eduskunnalle on annettu Hallituksen esitys N:o 151 laiksi tasavallan uuden presidentin vaalista, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mie-

tintönsä N:o 86, on valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyn käsittelyn jälkeen hyväksynyt seuraavan lain:

L a k i

tasavallan uuden presidentin vaalista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Koska tasavallan nykyinen presidentti on häntä kohdanneen sairauden takia pysyväisesti estynyt tehtäviään hoitamasta, on uusi presidentti valittava. Vaalin toimittavat ne valitsijamiehet, jotka 15 ja 16 päivänä tammikuuta 1937 on valittu toimittamaan tasavallan presidentin vaali. Näin valitun presidentin toimikausi kestää sen ajan, mikä nykyisen presidentin toimikaudesta on jäljellä.

2 §.

Niiden valitsijamiesten valitsemisesta, jotka toimittavat tasavallan presidentin vaalin, 19 päivänä joulukuuta 1922 annetun lain säännöksiä soveltaen tulee vaali-
piirien keskuslautakuntien 15 ja 16 päivänä tammikuuta 1937 toimitetun vaalin tulosten perusteella antaa silloin valituille valitsijamiehille tai, milloin valitun valitsijamiehen sija on kuoleman tai muun syyn taikka keskuslautakunnan tietoon tulleen laillisen esteen vuoksi joutunut avoimeksi, sille, joka sanotun lain mukaan on astuva poistuneen tilalle, valtioneuvoston

vahvistettavaan muotoon laaditut valtakirjat uuden presidentin vaalin toimittamista varten.

Keskuslautakuntana Oulun läänin entisen eteläisen vaalipiirin osalta toimii Oulun läänin vaalipiirin keskuslautakunta sekä entisten Oulun läänin pohjoisen ja Lapin vaalipiirien osalta Lapin läänin vaalipiirin keskuslautakunta.

Viipurin läänin itäisen ja läntisen vaalipiirin osalta voidaan valtakirjat valitsijamiehille antaa muidenkin saatavissa olevien luotettavien tietojen kuin valitsijamiesten vaalia koskevien virallisten asiakirjojen perusteella.

3 §.

Mikäli edellä tässä laissa ei ole toisin säädetty, noudatetaan 1 §:ssä mainitusta vaalista soveltuvin kohdin, mitä presidentinvaalista on säädetty.

4 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain soveltamisesta antaa valtioneuvosto.